

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

проф. Холін Ю. В.

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Архівознавство

спеціальність (напрямок) ____6.020302 Історія

факультет ІСТОРИЧНИЙ

2016/ 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“_27” серпня 2016 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Каплін О.Д., проф. кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від «16»__червня_____2016 року № 10

Завідувач кафедри

_____ проф. Посохов С. І.

Програму погоджено методичною комісією

__історичного факультету

Протокол від “17” червня 2016 року № 9

Голова методичної комісії

_____ Тумаков О. І.

ВСТУП

Програма _____ навчальної _____ дисципліни
 “_____ архівознавство _____” складена відповідно до освітньо-
 професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

_____ бакалавр _____
 (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напрямку) _____ 6.020302 Історія _____

спеціалізації _____ архівознавство _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Курс “Архівознавство” є загальним курсом для студентів II-го курсу історичного факультету, що навчаються за спеціальністю “історія”, і мають отримати кваліфікацію “бакалавр”.

На сучасному етапі розвитку історичної науки особливого значення набуває підготовка студентів історичних факультетів з джерелознавства, що потребує глибоких знань і практичних навичок роботи з усіма видами історичних джерел, основні з яких – архівні документи.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Загальне завдання курсу “Архівознавство” полягає в тому, щоб дати майбутнім фахівцям систему знань з історії архівної справи, становлення Національного архівного фонду, формування архівної системи та діяльності провідних архівів, основних принципів комплектування документальних матеріалів, проведення раціонального обліку, класифікації, відбору документів для зберігання з метою найкращого їх використання як для наукових, так і практичних потреб.

1.3. Кількість кредитів - 3.0.

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	

3-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Знання

Під час навчання насамперед студентам необхідно засвоїти найбільш важливі питання історії архівної справи, теорії архівознавства, звернутися до проблем історіографії архівознавства, його джерельної бази. Особливу увагу варто звернути на проблеми архівної україніки, історіографії до кожної окремої теми курсу.

Навички

Під час лекцій студенти повинні оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою, систематизації і компаративного аналізу історичного матеріалу.

Уміння

Вивчення курсу повинно допомогти студентам навчатися логічно мислити і робити аргументовані висновки, викладати матеріал, оволодіти навичками аналізу, користуватися довідковою літературою.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Назва *Теорія та історія архівознавства в Україні.*

Тема 1. Назва *Архівознавство як наукова система і навчальна дисципліна.*

Зміст Предмет, об'єкт і методи архівознавства. Архівознавство як комплексна система знань, що вивчає історію, теорію і практику архівної справи, її правові та економічні засади.

Зв'язок архівознавства з іншими науками та навчальними дисциплінами (всесвітня історія, історія України, українознавство, політологія, етнологія, інформатика, історичне джерелознавство, археографія, історична географія, джерелознавчі дисципліни (палеографія, дипломатика, сфрагістика, метрологія, хронологія та ін.), документознавство та ін.

Джерельна база та історіографія архівознавства. Класифікація писемних архівознавчих джерел. Історіографія архівознавства як галузь знань про історію і закономірності розвитку архівознавчих досліджень, еволюцію її теоретико-методологічних принципів та повноту дослідження проблем архівної справи.

Тема 2. Назва *Історія архівної справи в Україні.*

Зміст Початок архівів в Україні. Центри зосередження писемних матеріалів у Київській Русі та Галицько-Волинській державі.

Архіви литовсько-польської доби (XV ст. – перша половина XVII ст.).

Архіви та архівна справа козацько-гетьманської України (середина XVII -XVIII ст.).

Архіви та архівна справа в Україні кінця XVIII - XIX ст.
 Архіви України в контексті проектів архівних реформ у Росії XIX - початку XX ст.
 Архіви та архівна справа доби Української революції (1917-1920 рр.).
 Архівна справа в Україні за часів радянської влади (1920-1980-х рр.).
 Розвиток архівної справи в незалежній Україні.

*Розділ 2. Назва **Національний архівний фонд України: склад, структура, правові засади.***

Тема 1. Назва Архівна система та система архівних установ.

Зміст “Архівна система” як сукупність основоположних принципів організації архівної справи, способів технології її ведення, що забезпечують цілісність та скоординованість функціонування архівних установ. Основні види архівної системи.

Архівна справа як галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, політико-правові, культурологічні та техніко-економічні аспекти організації зберігання архівних документів та використання їх інформації.

Система архівних установ України як ієрархічно побудована сукупність архівних установ. Мережа архівних установ - сукупність архівних установ, розташованих на певній території.

Тема 2. Назва **Національний архівний фонд України: склад, структура, правові засади.**

Зміст Історія формування поняття про сукупний архівний фонд держави.

Склад і структура Національного архівного фонду (НАФ). НАФ як сукупність архівних документів, що відображають історію духовного і матеріального життя українського народу та інших народів, мають культурну цінність і є надбанням української нації.

Право власності на документи НАФ. Класифікація НАФ за аспектами власності :

- документальні комплекси, що належать державі;
- комплекси, що належать територіальним громадам;
- документи, що є власністю суб'єктів господарювання недержавного походження, релігійних організацій та об'єднань громадян;
- приватні архівні зібрання, або окремі документи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Назва <i>Теорія та історія архівознавства в Україні.</i>												
Тема 1. Назва Архівознавство як		4				10						

[illegible]

Усього годин												
---------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Класифікація писемних архівознавчих джерел.	6
2.	Історія архівної справи в Україні.	6
3.	Архівна система та система архівних установ.	6
4.	Архівна україніка. Український комплекс.	6
5.	Організація роботи державних архівів.	6
6.	Предметний каталог. Іменний каталог.	6
7.	Основні шляхи інформатизації архівної справи: світовий досвід.	6
8.	Порядок користування документами Національного архівного фонду в державних архівах України.	6
9.	Основні напрями і форми використання архівної інформації.	6
10.	Зарубіжні архіви.	6
	Разом	58

6. Індивідуальні завдання

Реферат, доповідь.

1. Початок архівів в Україні.
2. Архіви та архівна справа козацько-гетьманської України (середина XVII-XVIII ст.).
3. Архів Коша Запорозької Січі.
4. Київська археографічна комісія: 1843-1921 рр.
5. Підготовка і публікація “Архива Юго-Западной России» (1858-1914 рр.).
6. Діяльність Харківського історичного архіву.
7. Історія державного архіву Харківської області.
8. Архівні матеріали Харківського історичного музею.
9. Документи канцелярії Харківського губернатора як історичне джерело.
10. Документи Харківської міської думи як історичне джерело.
11. Документи державного архіву Харківської області з історії організації губернських учених архівних комісій (1885 р.).
12. Діяльність Харківської губернської ученої комісії.
13. Публікації журналу “Русский архив” з історії України .
14. В.Б. Антонович як архівіст.
15. Д.І. Багалій як архівіст.
16. В. Веретенников як архівіст.
17. Є.М. Іванов. Життя та діяльність.
18. М.В. Калачов. Життя та діяльність.
19. Д.Я. Самоквасов. Життя та діяльність.
20. П.М. Строев. Життя та діяльність.
21. Д.І. Яворницький як архівіст.
22. Архіви України в роки громадянської війни. Проблеми збереження документів.
23. Науково-дослідницька діяльність архівів України у 1920-1930-х роках.
24. Архівна справа в Україні в роки Другої світової війни.
25. Розвиток архівної справи в незалежній Україні.
26. Документи особового походження. Методика комплектування архівів.
27. Архівна періодика.
28. Публікації журналу “Архівна справа” з історії України.
29. Публікації журналу “Архіви України” з історії України XVII ст. (XVIII ст., XIX ст.).
30. Україна в контексті міжнародного архівного співробітництва.
31. Архівна справа у Росії.
32. Архівна справа у Федеративній Республіці Німеччині (США, Великобританії).
33. Архівні служби та архіви країн світу у мережі Інтернет.

7. Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, екзаменаційна письмова робота

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	30	10	40	60	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

Закони України

Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості ВР України. - 1994.- №15.- Ст.86.

Про внесення змін до Закону України про Національний архівний фонд і архівні установи
”: Закон України від 13 грудня 2001р. // Відомості ВР України. - 2002.- №11.- Ст.81.

Державні та галузеві стандарти України

Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення: ДСТУ 2 732-94.- Вед. 01.07.95.- К., 1994.- 33 с.

Нормативно-методичні документи Держкомархіву

Оформлення та зразки бібліографічних посилань і архівних легенд для друкованих видань архівних установ, публікацій на веб-сайті: Пам'ятка / Держкомархів України. УНДІАСД.- К., 2002.- 9 с.

Порядок користування документами Національного архівного фонду України в державних архівах України : Наказ Державного комітету архівів України 20.02.2001.№12 // Офіційний вісник України.- 2001.-№15.- Ст. 664.

Довідники

Архівістика: Термінолог. Словник / ГАУ при КМ України. УДНДІАСД.- К., 1998.- 106 с.

Українські архівісти: Біобібліограф. Дов. У 3-х вип. Вип.1. ХІХ ст. – 1930-ті рр. / ГАУ при КМ України.- К., 1999.- 367 с.

Архівні установи України: Довідник / Держкомархів України.- К., 2000.- 260 с.

Навчальна література

Архівознавство: Підручник для студ. вищ. навч. закладів/ Редкол.: Я.С. Калакура та ін.- К., 1998.- 314 с.

Архівознавство: Підручник для студ. іст. фак. вищ. навч. закладів України. Вид. 2-ге/ За заг. ред.: Я.С. Калакура та І.Б. Матяш.- К.: Видавн. дім “КМ Академія”, 2002.- 356 с.

Бржостовская Н.В. Архивы и архивное дело в зарубежных странах: история и современная организация. Учеб. пособие. - М., 1971.- 311 с.

Крайская З.В., Челлини Э.В. Архивоведение: Учеб. для сред. спец. уч. завед. – М.: НОРМА, 1996. – 222 с.

Нариси історії архівної справи в Україні / За заг. ред. І.Б. Матяш та К.І. Климової.- К.: Видавн. дім “КМ Академія”, 2002.- 612 с.

Романовський В. Нариси з архівознавства: Історія архівної справи на Україні та принципи порядкування в архівах.- Х.: Вид-во ЦАУ УРСР, 1927.- 170 с.

Старостин Е.В. Международные архивные организации и их деятельность: Учеб. пособие.- М.: МГИАИ, 1989.- 82 с.

Теория и практика архивного дела в СССР: Учеб. для вузов.- Изд. 2-е, перераб. и доп.- М.: Высш. школа, 1980.- 343 с.

Наукова література

Боряк Г.В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна українська»: Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи.- К., 1995.- 347 с.

Кулешов С.Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи.- К., 2000.- 161 с.

Лозицький В. Історія міжнародного архівного співробітництва (1898-1998 рр.).- К., 1999.- 130 с.

Матяш І.Б. Архівна наука і освіта в Україні 1920-1930-х років / Держкомархів України. УНДІАСД.- К., 2000.- 591 с.

Мітюков О.Г. Радянське архівне будівництво на Україні 1917-1973.- К.: Наук. думка, 1975.- 270 с.

Старостин Е.В. Зарубежное архивоведение.- М.: Русский мир, 1997.- 330 с.

Хорхордина Т.И. История Отечества и архивы: 1917-1980-е гг.- М., 1994.- 360 с.

Періодичні видання

Архіви України: Науково-практичний журнал Держкомархіву України. Видається з 1947 р. (до 1965 р. видавався під назвою «Науково-інформаційний бюллетень»). Виходить щомісяця.

Архівіст: Вісник Співки архівістів України. Видається з 1991 р. Перші три номери вийшли під назвою «Вісник САУ: Інформаційний бюллетень».

Вісник Державного комітету архівів України. Видається з 2000 р. Виходить щоквартально.

Допоміжна література

Законодавчі акти та нормативні документи.

Закони України

Про інформацію: Закон України // Відомості ВР України.- 1992.- №48.- Ст. 650.

Довідники

Видання державних архівних установ України. 1925-2000. Бібліогр. покажчик / Держкомархів України.- К., 2001.- 160 с.

Государственный архив Харьковской области. Путеводитель. Изд. 2-е, доп. и пер.- К.: ГАУ, 1981.- 294 с.

Джерелознавство історії України: Довідник / НАН України. Ін-т укр. археогр. та джерел. ім. М.С. Грушевського.- К., 1998.- 212 с.

Загальний міжнародний стандарт архівного описування ISAD(G)/ Держкомархів України.- 2-ге вид.- К., 2002.- 48 с.

Національний архівний фонд України: Засоби інтелектуального доступу до документів. Короткий довідник / Держкомархів України. - К., 2002.- 167 с.

Справочник научного работника. Архивы. Документы. Исследователь. Изд.2-е, перер. и доп.- Львов: Вища школа, 1983.- 499 с.

Навчальна література

Архівознавство: Елемент. підручн. Ч.1. Посіб. для самоосвіти і для учб. закладів/ Авт. В. Барвінський та ін.- Х.: Рад. школа, 1932.- 22 с.

Веретенников В. Архівознавство: Лекція 1.- Х.; О: Вища школа, 1931.- 21 с.

Горфейн Г.М., Шепелев Л.Е. Архивоведение: Учеб. пособие. – Л., Изд-во ЛГУ, 1971. – 85с.

История делопроизводства в СССР: Учеб. пособие /Моск. ист.-арх. ин-т. – М., 1974. – 164 с.

Самошенко В.Н. История архивного дела в дореволюционной России: Учебн. пособие.- М.: Высшая школа, 1989.- 215 с.

Наукова література

Матяш І.Б. Особа в українській архівістиці: Біографічні нариси.- К.: УДНДІАСД, 2001.- 226 с.

Матяш І.Б. Українська архівна періодика 1920-1930-х рр.: історія, бібліографія, бібліометрія.- К.:УДНДІАСД, 1999.- 477 с.

Шандра В.С. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802-1856: Функції, структура, архів.- К., 2001.- 355 с.

Архівознавча періодика

Архивное дело. – М., 1923-1941.

Архів Радянської України. – Х., 1932-1933. - №1/2 – 7/8.

Архіви України.- К., 1965-2003.

Архівна справа. – Х., 1926-1931.

Архівіст: Вісник САУ. – 1999. – Вип. 1(4). – 106 с.

Бюллетень Центрального архівного управління УРСР – Х., 1925-1931.

Вісн. Держ. комітету архівів України. – К., 2000-2002. – Вип. 1-8.

Вопросы архивоведения. – М., 1959-1965.

Информационный бюллетень ГАУ МВД СССР. – М., 1956-1958.

Исторический архив. – М.; Л., 1936-1949.

Исторический вестник. – СПб., 1880-1917.

Источник. Документы русской истории. – М., 1998-2002...

Киевская старина. – К., 1882-1906.

Летопись революции. – Х., 1922-1933. – Разд.: Документи і матеріали.

Радянський архів. – Х., 1926-1931.

Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1996-1997. – Т.1-2.

Український архів. – Київ, 1929, Т.1.

Червоний архів. – Х., 1926-1931. – (Додаток до журн. «Архівна справа»).

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Мультимедійний проектор, діапроектор, диски, <http://www.archives.gov.ua>

Архівні служби та архіви країн світу у мережі Інтернет

Державний комітет архівів України: [http:// www.scarh.kiev.ua](http://www.scarh.kiev.ua)

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: <http:// www.nbuv.gov.ua>

Спілка архівістів: <http://www.vda.archiv.net/>